Bahasa ASEAN : Bahasa Indonesia สำหรับคนไทย

ศิริพร มณีชูเกตุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

292024

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) ได้ออกกฎบัตรอาเซียนซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน(APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) ใน 3 เสาหลักนี้ การตื่นตัวของทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะในประเทศไทยดูมุ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจมากกว่า เห็นได้จากการใช้ตัวย่อ AEC จนอาจทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ทั้งสามเสาหลักต่างทำหน้าที่ช่วยกันขับเคลื่อนให้ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก้าวไปสู่การพัฒนาที่ทัดเทียมและสามารถมีอำนาจต่อรองกับกลุ่มชาติตะวันตกได้

ด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น ในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านเราดูเหมือนว่าประเทศอินโดนีเซียจะมีนโยบายเผยแพร่ภาษา ศิลปะ ดนตรีและวัฒนธรรมอินโดนีเซียที่เด่นชัด ซึ่งเป็นเวลามากกว่า 20 ปีมาแล้ว ที่อินโดนีเซียมีทุนที่ชื่อว่า Darmasiswa ให้แก่ชาวต่างชาติ (ผู้เขียนได้รับทุนดังกล่าวเมื่อปีพ.ศ. 2535) โดยมีนักเรียน นักศึกษาและบุคลากรของไทยได้รับทุนดังกล่าวเกือบทุกปีก็ว่าได้ ปัจจุบันอินโดนีเซียเองได้ดำเนินนโยบายเชิงรุก โดยในปีพ.ศ. 2555 รัฐบาลอินโดนีเซียได้ส่งอาสาสมัครซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่อินโดนีเซียมาสอนภาษาอินโดนีเซียสำหรับชาวต่างชาติจำนวน 50 ชั่วโมง ให้กับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีและมหาวิทยาลัยมหิดล ทำให้ภาษาอินโดนีเซียแพร่หลายในประเทศเพิ่มขึ้น

ผู้เขียนในฐานะคนไทยที่ศึกษาและสอนภาษาอินโดนีเซีย ได้มองเห็นว่า การเรียนภาษาเพื่อนบ้านตามกระแสประชาคมอาเซียนนั้น คนไทยสามารถเรียนภาษาอินโดนีเซียได้ง่ายกว่าภาษาเพื่อนบ้านอื่น ๆ และจะทำให้เราเข้าถึงการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอินโดนีเซียได้เร็วขึ้น ซึ่งหากใครได้ศึกษาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมของอินโดนีเซียแล้วจะพบว่ามีความน่าสนใจในการทำความร่วมมืออยู่ไม่ใช่น้อย เช่น ระบบการขจัดคอร์รัปชั่น เป็นต้น (หากมีโอกาส จะนำเสนอในครั้งต่อไป)

ภาษาอินโดนีเซียอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน เป็นภาษาตระกูลเดียวกันกับภาษามาเลเซีย ฟิลิปิโน ฮาวาย ฟิจิ มาลากาซี(ศิริพร มณีชูเกตุ, 2542) ส่วนในประเทศไทยภาษาที่อยู่ในตระกูลนี้ ได้แก่ ภาษามอเก็น มอเกล็น อูรักลาโว้ย รวมถึงภาษามลายูถิ่นใต้ด้วย ภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกันจะมีระบบโครงสร้างภาษาที่ใกล้เคียงกัน

ตัวอย่างเปรียบเทียบภาษาอินโดนีเซียกับภาษาฟิลิปิโน

ภาษาอินโดนีเซีย	**ภาษาฟิลิปิโน**	**ความหมาย**
kerbau	karabaw	ควาย
anak	anak	ลูก, เด็ก

แม้ว่าภาษาอินโดนีเซียกับภาษาไทยไม่ใช่ภาษาตระกูลเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ภาษาอินโดนีเซียมีความง่ายหลายประการ ในมุมมองของนักวิชาการอินโดนีเซียได้วิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ที่ภาษาอินโดนีเซียจะก้าวไปสู่ภาษาสากลเลยทีเดียว Supriyanto Widodo (2014)ได้วิเคราะห์ไว้ว่า มี 2 ปัจจัยที่เป็นไปได้ คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายใน คือ จากตัวภาษาอินโดนีเซียเอง

ระบบภาษาอินโดนีเซียได้รับการจัดระบบมาตรฐานโดยใช้อักษรละตินที่จัดเป็นระบบสากลแล้วทำให้มีความง่ายในการจดจำ และยังมีความง่ายในการนำคำจากภาษาต่างประเทศมาดัดแปลงเป็นคำยืม

2. ปัจจัยภายนอก คือ จากนอกเหนือภาษา แบ่งเป็นทางตรงกับทางอ้อม

ทางตรง คือ จำนวนผู้พูด และทัศนคติที่มีต่อภาษา อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 4 ของโลกจึงน่าจะเป็นต้นแบบภาษาสากลได้ แน่นอนว่าไม่ใช่ประชากรทุกคนที่ใช้ภาษาอินโดนีเซียในชีวิตประจำวัน แต่เกือบทุกคนเข้าใจภาษาอินโดนีเซีย ดังนั้น การสนับสนุนให้ภาษาอินโดนีเซียเป็นภาษาสากลก็ต้องอาศัยทัศนคติเชิงบวก

ทางอ้อม อินโดนีเซียมีสิ่งดึงดูดความสนใจ คือ ความร่ำรวยทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

Supriyanto Widodo กล่าวถึงข้อดีและข้อง่ายโดยทั่วไปของภาษาอินโดนีเซีย แต่ภาษาอินโดนีเซียยังมีข้อดีและข้อง่าย ซึ่งเกิดจากความคล้ายคลึงกับภาษาไทยที่จะทำให้คนไทยเข้าถึงได้ดังนี้

1. ภาษาอินโดนีเซียไม่มีวรรณยุกต์ แม้ว่าคนไทยจะคุ้นเคยกับวรรณยุกต์แต่เมื่อเรียนภาษาต่างประเทศที่มีวรรณยุกต์ก็เป็นเรื่องยุ่งยากใจเช่นกัน เช่น การเรียนวรรณยุกต์ในภาษาจีน ในภาษาเวียดนาม และในภาษาพม่า ภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์จึงช่วยลดความยุ่งยากในการเรียนลงได้

2. คำในภาษาอินโดนีเซียจำนวนมากมีการประสมคำเหมือนกับการประสมคำในภาษาไทย เช่น

air mata	air terjun	gunung api
น้ำ ตา	น้ำ ตก	ภูเขา ไฟ
kamar mandi	kapal terbang	kereta api
ห้อง อาบน้ำ	เรือ บิน	รถ ไฟ
kipas angin	pekerjaan rumah	wanita malam
พัด ลม	การ บ้าน	ผู้หญิง กลางคืน

3. ภาษาอินโดนีเซียมีคำยืมภาษาสันสกฤตจำนวนมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่คนไทยคุ้นเคยเป็นอย่างดี ภาษาสันสกฤตนั้นเข้ามาทางภาษาชวาและทำให้กลายเป็นภาษาอินโดนีเซีย โดยจะเห็นได้จากพจนานุกรมใหญ่ (Kamus Besar เทียบได้กับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานของไทย) มีการกำกับอักษรย่อที่มาของคำภาษาสันสกฤตน้อยมาก

ตัวอย่างคำสันสกฤตที่ในภาษาอินโดนีเซียกับภาษาไทยมีตรงกัน

ภาษาอินโดนีเซีย		**ภาษาไทย**	**ความหมาย**
aneka	อาเนกา	อเนก	(หลาก)หลาย
giri	กีรี	คีรี	ภูเขา
kencana	เกินจานา	กาญจนา	ทอง
kepala	เกอปาลา	กปาล	ศีรษะ
loba	โลบา	โลภ	โลภ
madu	มาดู	มธุ	น้ำผึ้ง
mega	เมกา	เมฆ	เมฆ

nila	นีลา	นิล	สีน้ำเงิน
suami	ซูอามี	สวามี	สามี
warna	วัรนา	วรรณ	สี

4. ภาษาอินโดนีเซียมีคำยืมจากภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวันจำนวนมาก ซึ่งคนไทยสามารถคาดเดาได้ เพียงแต่รูปคำและการออกเสียงอิงตามระบบภาษาอินโดนีเซีย นอกจากนี้ในภาษาอินโดนีเซียยังบรรจุคำยืมภาษาอังกฤษไว้ในพจนานุกรมเป็นจำนวนมากด้วย ในขณะที่คำยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทยที่บรรจุในสารบบพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนั้น มีจำนวนน้อยกว่า ด้วยเหตุนี้ อาจเป็นผลพลอยได้ที่ทำให้คนไทยที่เรียนภาษาอินโดนีเซียมีคลังคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น

ตัวอย่าง	**ภาษาอินโดนีเซีย**	**ภาษาอังกฤษ**
konsentrasi	กอนเซ็นตราซี	concentration
universitas	อูนีเวอรซีตัส	university
panik	ปานิก	panic
eskalator	เอสกาลาตอร	escalator
diktator	ดิกตาตอร	dictator
rabies	ราบีเอส	rabies
militer	มีลีแตร	military
reuni	เรอูนี	reunion

5. ภาษาอินโดนีเซียมีภาษิตจำนวนหนึ่งที่เหมือนกับภาษิตไทย

ตัวอย่าง

Mengambil muka	เอาหน้า
เมองัมบิล มูกา	เอา หน้า
Air mata jatuh ke dalam	น้ำตาตกใน
อาอิร มาตา จาตุฮ เกอ ดาลัม	น้ำ ตา ตก สู่ ใน
Tak termakan oleh anjing kata-katanya	พูดจาหมาไม่แดก
ตะ เตอรมากัน โอเลฮ อันจิง กาตา-กาตาญา	ไม่ ถูกกิน โดย หมา คำพูด
Licin bagai belut	ลื่นดั่งปลาไหล
ลีจิน กาไก เบอลุต	ลื่น ดั่ง ปลาไหล
Seperti harimau menyembunyikan kuku	ดั่งเสือซ่อนเล็บ
เซอเปอรตี ฮารีเมา เมอเญิมบูญีกัน กูกู	เหมือนกับ เสือ ซ่อน เล็บ
Bagaikan bumi dan langit	ราวฟ้ากับดิน
บาไกกัน บูมี ดัน ลางิต	ดั่ง พื้นดิน กับ ฟ้า
Buah jatuhnya tak akan jauh dari pohonnya	ลูกไม้ หล่นไม่ไกลต้น
บูอะฮ จาตุฮญา ตะ อากัน จาอุฮ ดารี โปฮนญา	ลูกไม้ หล่น ไม่ มีวัน ไกล จาก ต้นไม้
air di daun keladi	น้ำกลิ้งบนใบบอน
อาอิร ดี ดาลัม เกอลาดี	น้ำ ที่ ใบ บอน

6. ภาษาอินโดนีเซียไม่มีกาล เพศ และพจน์ นี่อาจเป็นเหตุผลหนึ่งว่า เราน่าจะเรียนภาษาอินโดนีเซียได้ง่ายและเร็วกว่าภาษาอังกฤษ เพราะคนไทยคุ้นเคยกับภาษาไทยที่ไม่มีกาล เพศ และพจน์ เช่นกัน

ความคล้ายคลึงต่างๆ ข้างต้นจะเป็นตัวช่วยให้เราคนไทยเรียนรู้ภาษาอินโดนีเซียได้เร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อรู้ความคล้ายคลึง เราควรรู้ถึงความแตกต่างไว้ด้วยเช่นกัน ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของความแตกต่างระหว่างภาษาอินโดนีเซียกับภาษาไทย

1. คำทักทาย

ในภาษาไทยคำทักทาย “สวัสดี” จะใช้ได้ในทุกเวลา ในขณะที่ภาษาอินโดนีเซีย จะอิงตามตะวันตก คือ

Selamat pagi. เซอลามัต ปากี

สวัสดีตอนเช้า (หลังดวงอาทิตย์ขึ้น – 11.00 น.)

Selamat siang. เซอลามัต ซีอัง

สวัสดีตอนเที่ยง (11.00 น. – 15.00 น.)

Selamat sore. เซอลามัต โซเร

สวัสดีตอนเย็น (15.00 น. – ก่อนดวงอาทิตย์ตก)

Selamat malam. เซอลามัต มาลัม

สวัสดีตอนกลางคืน (หลังดวงอาทิตย์ตก – ก่อนดวงอาทิตย์ขึ้น)

จากคำทักทายดังกล่าว จะมีคำว่า “Selamat “ ทุกครั้ง หากเปลี่ยนเวลาก็เพียงเปลี่ยนคำข้างหลังเท่านั้น คนไทยจึงอาจเข้าใจผิดว่า ถ้าเช่นนั้น เราก็สามารถใช้เพียงคำว่า “Selamat” แทนทุกเวลา คำว่า “Selamat” นั้นแปลว่า สวัสดิ์, ปลอดภัย ก็จริง แต่หากใช้เดี่ยวๆ จะหมายถึง ขอแสดงความยินดี และหมายถึงปลอดภัยเมื่ออยู่ภายในประโยค เพราะฉะนั้น เราจะใช้ Selamat แทนคำทักทายสวัสดีไม่ได้

เช่น เมื่อบัณฑิตมารับปริญญา เราจะพูดว่า “Selamat ya” “ ยินดีด้วยนะ”

หรือ “Semoga selamat di perjalanan.” “ขอให้ปลอดภัยในการเดินทาง”

2. เครื่องหมายวรรคตอนจุดกับจุลภาคในตัวเลข

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าทึ่งสำหรับคนไทยและอาจสำหรับชาวต่างชาติอื่นๆ ด้วย เพราะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนจุดและจุลภาคในตัวเลขอินโดนีเซียนั้น มีการใช้สลับกับของไทย คือ ตำแหน่งที่เราใช้จุลภาค อินโดนีเซียใช้จุด และตำแหน่งที่เราใช้จุดอินโดนีเซียใช้จุลภาค

ภาษาอินโดนีเซีย	**ภาษาไทย**
100.500,50	100,500.50

ข้อดีข้อง่ายและข้อแตกต่างเหล่านี้คงพอที่จะเป็นข้อมูลให้คนไทยตื่นตัวต้องการ “รู้เขารู้เรา” ขึ้นมาบ้าง นอกจากนี้ การรู้ภาษาอินโดนีเซียหนึ่งภาษา จะทำให้เราสามารถใช้ภาษานี้เปิดประตูไปรู้เขาอีกสามประเทศ คือ ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศบรูไนได้อีกด้วย

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอจบด้วยการฝากบทเพลงชาติของอินโดนีเซีย ที่มีท่วงทำนองความหมายซาบซึ้งตรึงใจ สะท้อนให้เห็นว่า ความรักและความภาคภูมิใจต่อมาตุภูมิของพวกเขานั้นมีเปี่ยมล้นตลอดมา หลังจากที่ต้องตกเป็นอาณานิคมของประเทศเนเธอร์แลนด์ถึง 300 กว่าปี

Indonesia Raya	อินโดนีเซียที่ยิ่งใหญ่
Indonesia Tanah Airku,	อินโดนีเซีย มาตุภูมิของข้า
Tanah tumpah darahku,	แผ่นดินที่ข้ายอมสละเลือด
Di sanalah aku berdiri,	ณ ที่นั่น ข้าขอยืนหยัด
Jadi pandu ibuku,	เพื่อปกป้องมาตุภูมิข้า
Indonesia kebangsaanku,	อินโดนีเซีย ชาติของข้า
Bangsa dan Tanah Airku,	ชาติและมาตุภูมิของข้า
Marilah kita berseru :	มาเถิด เราจงกู่ก้อง
“Indonesia Bersatu”	“อินโดนีเซียจงเป็นเอกภาพ”
Hiduplah tanahku,	แผ่นดินของข้า จงเจริญ
Hiduplah negeriku,	ประเทศของข้า จงเจริญ
Bangsaku, Rakyatku semuanya.	ชาติของข้า, ประชาชนของข้าทั้งผอง
Bangunlah jiwanya,	จงตื่นเถิดจิตวิญญาณ

Bangunlah badannya	จงตื่นเถิดร่างกาย
Untuk Indonesia Raya!	เพื่ออินโดนีเซียที่ยิ่งใหญ่
CHORUS	(*ประสานเสียง)
Indonesia Raya, merdeka, merdeka	อินโดนีเซียที่ยิ่งใหญ่ เอกราช เอกราช
Tanahku, negeriku yang kucinta	แผ่นดินข้า ประเทศของข้า ที่ข้ารัก
Indonesia Raya, merdeka, merdeka	อินโดนีเซียที่ยิ่งใหญ่, เอกราช, เอกราช
Hiduplah Indonesia Raya	จงเจริญ อินโดนีเซียที่ยิ่งใหญ่
(*repeat)	(*ซ้ำ)

MAEJO VISION

เอกสารอ้างอิง

ศิริพร มณีชูเกตุ. 2542. **ภาษาอินโดนีเซีย.** พิษณุโลก: สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2553. **ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ. 2558.** กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.

Supriyanto Widodo. 2014. **Bahasa Indonesia Menuju Bahasa Internasional.** [Online]. Available http://badanbahasa.kemdikbud.go.id/lamanbahasa/artikel/1362

รูปภาพอ้างอิง

http://indonesian.irib.ir/asia-pasifik/-/asset_publisher/o5ZK/content/bahasa-indonesia-akan-jadi-bahasa-asean

http://asiancorrespondent.com/74196/thai-or-malay-as-bahasa-asean/

http://id.wikipedia.org/wiki/Indonesia_Raya

http://indonesian.irib.ir/asia-pasifik/-/asset_publisher/o5ZK/content/bahasa-indonesia-akan-jadi-bahasa-asean

http://asiancorrespondent.com/74196/thai-or-malay-as-bahasa-asean/

http://id.wikipedia.org/wiki/Indonesia_Raya